

เป้าหมายของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลในการจัดการวัดเชิงวัฒนธรรม

The Goal of Thailand Dhammaduta Bhikkhus in India – Nepal in the cultural of Temple management

พระกิตติพงษ์ จิตคุตโต (หอมดอก)

PhraKittipong Jittacutto (Homdok)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

วันที่รับบทความ (Received) : 1 พฤษภาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 2 มิถุนายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 7 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “เป้าหมายของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลในการจัดการวัดเชิงวัฒนธรรม” ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า พระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ได้วางเป้าหมาย 4 ด้าน (ภาวนา) คือ 1) ด้านกายภาวนา 2) ด้านศีลภาวนา 3) ด้านจิตตภาวนา และ 4) ด้านปัญญาภาวนา เป็นการบูรณาการ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นที่เด่นชัดคือ ในด้านทางด้านกายภาพในมิติเชิงพื้นที่ ด้านภูมิศาสตร์ หรือ ภูมิประวัติศาสตร์, สถาปัตยกรรมหรือถาวรวัตถุ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ให้ความกลมกลืนเข้ากับท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดความแปลกแยก ทั้งนี้พระธรรมทูตไทยยังส่งเสริมอนุเคราะห์ผู้คนในท้องถิ่นรอบวัดในด้านปัจจัย 4 อีกด้วย

คำสำคัญ: บทบาท, พระธรรมทูต, การจัดการ, วัฒนธรรม

Abstract

This article “The Goal of Thailand Dhammaduta Bhikkhus in India – Nepal in the cultural of Temple management.” The point of views, Thailand Dhammaduta Bhikkhus in India – Nepal take the goal in the cultural of Temple management 4 subjects (Bhavana); 1. The Kaya Bhavana 2. Sila Bhavana 3. Jitta Bhavana and 4. Panya Bhavana. They are the stress integration in the physical in the landscape or history, Architect or material of construction combine with rural for not alienation living. Dhammaduta Bhikkhus supports 4 material to peoples around Thai Buddhist temple too.

Keywords: Goal, Dhammaduta Bhikkhus, management, culture

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อโลกเป็นอย่างมาก โดยเหตุที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่เคยเป็นเหตุในการก่อให้เกิดความรุนแรง และพระพุทธองค์ผู้เป็นศาสนาก็ยังเผยแผ่พระสัทธรรมที่เน้นประโยชน์ทั้งปัจจุบัน และอนาคต

ในปัจจุบันพระพุทธศาสนามีอายุล่วงมาแล้ว 2,600 กว่าปี เกิดขึ้นได้เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ณ ดินแดนชมพูทวีปซึ่งปัจจุบันแยกออกเป็น 2 ประเทศ คือ อินเดีย และเนปาล

การตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากแนวคิดความเชื่อดั้งเดิมของชาวชมพูทวีป ที่มีความเชื่อโดยสรุปมี 2 ประการ คือ ตายแล้วเกิด และ ตายแล้วสูญ หากสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบคือความจริงอันประเสริฐอันเป็นทางสายกลางที่ประกอบไปด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางอันประเสริฐที่ทุกคนสามารถเข้าถึงหลักธรรมได้ทุกคนชั้นวรรณะ เพื่อให้ทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติธรรมอันเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐที่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด เป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์ โดยสิ้นเชิง แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ หรือทรงค้นพบนั้นเป็นพระธรรมคำสั่งสอนไม่เพียงเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลผู้ต้องการแสวงหาทางหลุดพ้นเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้ดำรงชีวิตในโลกอย่างปกติสุขได้ด้วย

ดินแดนที่พระพุทธเจ้าทรงประสูติ ตรัสรู้ ประกาศธรรม และปรินิพพาน เป็นดินแดนที่พุทธบริษัทและผู้แสวงบุญทั่วไปทั่วทุกมุมโลกให้ความสนใจศึกษา และต้องการพักผ่อนกายและจิตใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งด้วย

ในปัจจุบันพระพุทธศาสนามีการเผยแผ่ไปหลายประเทศทั้งตะวันตกและตะวันออก ส่วนประเทศไทยพระพุทธศาสนาได้เข้ามาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ที่ได้ส่งสมณทูต 9 สาย ไปทั่วชมพูทวีป และสุวรรณภูมิ หลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ 3 (สหัสส์ เขมกปสิทธ์, 2531, หน้า 51) เสร็จสิ้นลง โดยมีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์มีพระสงฆ์ 1,000 รูปและพระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์ในการทำสังคายนานั้น ในบรรดา 9 สาย สายที่ 9 พระองค์ทรงส่งพระโสณเถระและพระอุตตระเถระมายังดินแดนสุวรรณภูมิ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2530, หน้า 148) ซึ่งเป็นดินแดนที่เชื่อกันว่ามีประเทศไทยและประเทศพม่า เป็นต้น

มาบัดนี้ กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาได้ครอบคลุมวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มีพระภิกษุ สามเณร วัดวาอารามมากมาย ตั้งแต่เหนือจรดใต้ มีอุบาสกอุบาสิกาณัถิ์พระพุทธศาสนา มีการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันอัมมัสวันะ เป็นต้น

ในส่วนประเทศอินเดีย – เนปาล ซึ่งเป็นดินแดนของพระพุทธศาสนานั้น กล่าวได้ว่า คนในพื้นที่น้อยมากที่จะเข้าใจและรู้จักพระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาเฉกเช่นในสมัยพุทธกาล

อย่างไรก็ตาม ในช่วงกึ่งพุทธกาล พุทธชยันตี 25 พุทธศตวรรษ สมัยที่ท่านอุอ์ถัน ชาวพุทธพม่าครั้งที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ปรารภและเชิญชวนชาวพุทธทั่วโลกให้มาร่วมใจกันสร้างพุทธานุสรณ์สถานเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ประกาศพระธรรมนำสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก บรรดาประเทศผู้นับถือพระพุทธศาสนาจากทั่วโลกได้สนองคำริชของท่านอุอ์ถันอย่างท่วมท้น พร้อมกับขอให้องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกเป็นแกนนำประสานกับโครงการพัฒนาสวนลุมพินีสถานของรัฐบาลเนปาล ขอพื้นที่ปลูกป่าใหญ่นับพันเอเคอร์เพื่อ

จัดสรรให้เป็นพื้นที่อุทยาน พร้อมกับเชื้อเชิญประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาสร้างวัดในนามของประเทศของตน ณ บริเวณพุทธสถาน (Monastic Zone) เพื่อเป็นการเผยแผ่พุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของชาตินั้นๆ ในพื้นที่ 6,000 ไร่ ปัจจุบัน (2561) มีวัดนานาชาติ จำนวน 33 แห่งแล้ว (<https://www.watthailumbini-th.org>, ประวัติวัดไทยลุมพินี, สืบค้นวันที่ 12 ตุลาคม 2562) รัฐบาลอินเดียได้มีมติให้ประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาสร้างวัดของตนในแถบ บริเวณพุทธคยา ซึ่งประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในจำนวนวัดนั้น

นับตั้งแต่บัดนั้นถึงบัดนี้ ในดินแดนอินเดีย – เนปาล มีวัดไทยไม่น้อยกว่า 40 แห่ง ซึ่งเป็นสถานที่ที่ระบอบผู้แสวงบุญทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และไม่เพียงแต่เป็นสถานที่พักผ่อนทางกาย เพื่อไปแสวงบุญใน 4 สังเวชนียสถาน หากแต่ยังมีพระสงฆ์หรือที่เรียกว่าพระธรรมทูตสายอินเดีย – เนปาล ทำหน้าที่ในการแนะนำอธิบายพุทธสถาน พุทธธรรมและพุทธประวัติ เพื่อให้ผู้ที่มาได้เข้าใจ เข้าถึงเพื่อน้อมนำตนเข้าไปสู่เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนาสืบไป

พระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญมากยิ่งในการประกาศธรรมขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในดินแดนพุทธภูมิอินเดีย-เนปาล ซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมพื้นฐานของคติความเชื่อที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างช้านานของคนไทยที่เคยปฏิบัติ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา, ประเพณีวัฒนธรรมไทย เช่น สงกรานต์, ปีใหม่, การบวช, การแห่พระบรมสารีริกธาตุ (สถาบันโพธิคยาวิชชาลัย 980, 2556, หน้า 38-53) เป็นต้น

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้ให้ความหมายของ “พระธรรมทูต” ไว้ว่า หมายถึง ผู้เป็นทูตแห่งธรรม ผู้ปฏิบัติพระพุทธศาสนา ผู้เป็นทูตแห่งธรรมที่นำพระวินัยไปเผยแผ่แก่ชาวต่างประเทศให้ได้รับแสงสว่างแห่งธรรมอันพระบรมศาสดา ตรัสไว้แล้วคือการเผยแผ่ธรรมะและเพื่อยังประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่มหาชนเป็นอันมากยิ่ง ๆ ขึ้นไปโดยทั่วกัน (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2546)

อย่างไรก็ตามหลักธรรมสำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าได้ให้ไว้จากกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจพระพุทธศาสนาหรือแนวทางแห่งสันติวิธีนั่นก็คือ โอวาทปาติโมกข์ (ที.ม (ไทย) 10/90/50-51) คือ

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง

พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม

ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็นบรรพชิต

ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็นสมณะ

การไม่ทำบาปทั้งปวง

การทำกุศลให้ถึงพร้อม

การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

นี่คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ความสำรวมในปาติโมกข์

ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร

การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด

การประกอบความเพียรในอธิจิต

นี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงคุณสมบัติของพุทธ iva “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติ 8 อย่าง คือ 1. รู้จักฟัง 2. สามารถพูดให้ผู้อื่นฟังได้ 3. ใฝ่ศึกษา 4. ทรงจำได้ดี 5. เป็นผู้รู้ได้เข้าใจชัด 6. สามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ 7. ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และ 8. ไม่ก่อความทะเลาะวิวาท ไม่เป็นประโยชน์ (วิ.จุล (ไทย) 7/347/208)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า “พระธรรมทูต” นั้นหัวใจก็คือ การนำธรรมภาคปฏิบัติไปสู่ชาวโลกให้ดำเนินชีวิตให้สะอาด สว่าง สงบ ประสพกับชีวิตที่ดีและประเสริฐ ดึงมทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด

รากฐานความคิดและมุมมองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตามคติความเชื่อของคนไทยมาจากรากฐานความคิดของพระพุทธศาสนาตั้งแต่เดิมนั้นคือ อินเดีย-เนปาลหรือชมพูทวีป แต่อาจจะผิดแผกแตกต่างกันออกไปบ้างในการปรับเปลี่ยนท่าทีต่อคติความเชื่อดั้งเดิม เช่น วันสงกรานต์ วันสงกรานต์คนไทยมีการรดน้ำดำหัว สาดน้ำ แต่คนอินเดียเล่นสาดสี เป็นต้น ส่วนกิจกรรมอื่นๆ อาจปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย หากแต่แก่นสาร สารสำคัญของพระพุทธประสงค์ คือความสุขสงบแห่งจิต หรือมีความหมายที่จะพัฒนาจิตใจนั้นก็ยังเป็นเป้าหมายของทุกพิธีกรรมและกิจกรรม

อย่างไรก็ตาม พื้นฐานที่สำคัญอาจเห็นได้ว่าเมื่อพระธรรมทูตไทยได้มาอยู่หรือเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน หรือเผยแผ่ด้านกิจกรรมในด้านเชิงกายภาพ เป็นต้นนั้น ได้มีการปรับเปลี่ยนหรือเน้นการส่งเสริมพัฒนาคนโดยสืบสานประเพณีวัฒนธรรมลักษณะแบบไทยเข้ามาเผยแผ่หรือทำให้เกิดการรับรู้(Perceivable) อย่างไรก็ตามรากฐานความคิดจากพระธรรมคำสั่งสอนจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านั้นยังคงดำรงอยู่แม้ว่าจะผ่านการประกาศพุทธธรรมตลอด 45 พรรษาของพระองค์จบจนลุล่วงถึงการสืบสานงานของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ณ ปัจจุบันก็ตาม ซึ่งยังคงดำเนินตามแนวทางของนัยที่ได้มาจากพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ ว่า

“ภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หวิเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อยมีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม...” (วิ.มหา (ไทย) 4/32/40)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า “เป้าหมายของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลในการจัดการวัดเชิงวัฒนธรรม” นั้นก็คือการนำลักษณะหรือรูปแบบกิจกรรมของความเป็นไทยมาใช้ ให้เป็นที่รับรู้ และอาจมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างเพื่อให้เหมาะสมต่อภูมิศาสตร์หรือกาลเวลาและสถานที่ด้วย

อย่างไรก็ตาม หากแต่พระธรรมทูตไทยยังมีแนวทางมาจากพุทธพจน์เบื้องต้นนี้ด้วย ถึงกระนั้นก็ตามกล่าวได้ว่า พระธรรมทูตไทยได้ปรับเปลี่ยนไปสู่การบูรณาการใน 2 ลักษณะ คือ ด้านกายภาพ (รูปแบบ) และด้านจิตใจ (นามธรรม) ผ่านการออกแบบภูมิทัศน์ของวัดหรือการวางแผนจัดเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทย มีโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ และหอระฆัง หอกลอง อุ้งข้าว อุ้งน้ำ เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส ที่พักญาติโยม เป็นต้น มีความกลมกลืน และมีเอกลักษณ์ในขณะเดียวกันสะท้อนความสะอาด สว่าง สงบ

อย่างไรก็ตามการสร้างสถาปัตยกรรมถาวรวัตถุทางด้านพระพุทธศาสนาและการจัดกิจกรรมตามวัฒนธรรมไทยภายในวัดในท้องถิ่นที่มีคติความเชื่อดั้งเดิมของลัทธิความเชื่อของพราหมณ์-ฮินดูในท้องถิ่นนั้นอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือความแตกแยกทางด้านจิตใจของคนได้ ดังนั้น การแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างเป็นสาระสำคัญ โดยผ่านการทำความเข้าใจ และสื่อสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการให้ความเคารพในความแตกต่าง ซึ่งเป็นแก่นสารสาระสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อไม่เป็นการเบียดเบียนกันตามหลักโอวาท 3 และสาราณียธรรม 6 ประการ เป็นต้น

แนวคิดการจัดการของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย-เนปาล กล่าวได้ว่าใช้รากฐานความคิดจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงใช้ หลังจากทรงตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงกรุงพาราณสี ทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น แนวคิดการจัดการนี้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549, หน้า 4-21) ดังนี้

1. พุทธวิธีในการวางแผน เมื่อท่านอัญญาโกณฑัญญะ หนึ่งในปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทด้วย พระพุทธดำรัสว่า “เธอจงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” (วิ.ม. (ไทย) 4/18/25) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายเดียวกัน คือ มุ่งปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์

2. พุทธวิธีในการจัดองค์กร ในอดีตเมื่อมีผู้ออกจากเรือนเข้ามาขอบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จะมีการกำหนดให้เป็นสงฆ์เสมอกันหมด ไม่อนุญาตให้นำชาติวรรณะหรือตำแหน่งหน้าที่ในเพศฆราวาสเข้ามาในองค์กรคณะสงฆ์ นอกจากนั้น พระองค์ทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ เช่น พระมหากัสสปะ เป็นผู้ชำนาญด้านธุดงค์ พระปุลณณมานีนีบุตร เป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม ภิกษุณีปัญจาวรา เป็นผู้ชำนาญด้านวินัย การแต่งตั้งผู้ชำนาญการด้านต่าง ๆ นี้ ถือเป็นการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

3. พุทธวิธีในการจัดการงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่ได้มีการรับผู้เข้ามาอุปสมบท ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ที่พระพุทธองค์ทรงมอบหมายความเป็นใหญ่ให้รับคนเข้ามาอุปสมบท ต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท และเมื่อบวชแล้ว พระบวชใหม่ต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์ โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ 5 จึงเรียกว่านิสสัยมุตตะกะ คือผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์

4. พุทธวิธีในการอำนวยการ การดำเนินงานในพระพุทธศาสนานั้น อาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญพระองค์ได้ทรงใช้หลักการสื่อสารเพื่อการจัดการ โดยการอธิบายขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง (สันทสสนา) จูงใจ (สมาทปนา) หมายถึง เมื่อเข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาแล้วจึงชักจูง จากนั้นคือ แก่แล้วกล้า (สมุตเตสนา) หมายถึง ปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย และสุดท้ายคือร่าเริง (สัมปหังสนา) หมายถึง สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร ซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน

5. พุทธวิธีในการดูแล การกำกับดูแลความประพฤติของพระสงฆ์นั้น พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย มหาสมุทระย่อมขัดสาดซากศพขึ้นฝั่งจนถึงบกทันที ไม่ยอมให้ลอยอยู่นานฉันใดในธรรมวินัยก็ฉันนั้น สงฆ์ย่อมไม่อยู่ร่วมด้วยภิกษุผู้ทุศีลมีใจบาป มีความประพฤติไม่สะอาด มีการกระทำที่ต้องปกปิด ไม่ใช่สมณะ สงฆ์ประชุมพร้อมกันแล้วย่อมขับภิกษุนั้นออกเสียจากหมู่ ภิกษุเช่นนี้ แม้จะนั่ง

อยู่ท่ามกลางสงฆ์ ถึงอย่างนั้นเธอก็ได้ชื่อว่า ห่างไกลจากสงฆ์และสงฆ์ก็ห่างไกลจากเธอเช่นกัน” (วิ.จุล. (ไทย)7/385/282-283)

ดังนั้น กระบวนการจัดการมีอยู่ 5 ประการนี้ กล่าวได้ว่า เป็นการประยุกต์ให้เข้ากับความเป็นสมัยใหม่หรือศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

วิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการศึกษา สามารถกล่าวสรุปได้ว่า วัดไทยในอินเดีย-เนปาล(มหานิกาย) ที่พระธรรมทูตไทยได้อยู่พักและปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่วัดจะมีอัตลักษณ์ ลักษณะงานด้านต่าง ๆ เช่น (สถาบันโพธิคยาวิชชาลัย 980, หน้า 38 - 53)

- สร้างวัดให้มีอัตลักษณ์ของตนเอง เช่น สร้างพระใหญ่
- สถาปตยกรรมของวัดแสดงถึงวัฒนธรรมไทย
- วัดจัดให้มีการสอนหนังสือแก่เด็ก
- วัดจัดให้ผู้แสวงบุญได้ร่วมสวดมนต์เช้า-เย็น
- เป็นที่พักของผู้แสวงบุญ
- วัดมีกิจกรรมให้ผู้แสวงบุญได้ร่วมแจกล้างของชาวบ้าน
- วัดจัดให้มีกิจกรรมทำบุญตามประเพณี เช่น ทอดผ้าป่า
- วัดจัดกิจกรรมประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่
- วัดวางระเบียบการนุ่งห่มเพื่อสร้างศรัทธา
- มีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
- มีการจัดตั้งคลินิกขยายยา
- มีการแห่พระธาตุ
- มีห้องสุขาถูกสุขลักษณะ
- อำนวยความสะดวกเรื่องเครื่องดื่มทั้งพระสงฆ์ และญาติโยม
- เปิดโอกาสให้ชุมชนโดยเฉพาะวรรณะพราหมณ์ เมื่อมีการจัดกิจกรรมที่วัด

เป้าหมาย 4 ด้านในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้เขียนเห็นว่า จากการศึกษาค้นคว้าทำให้เห็นได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย-เนปาล มีเป้าหมาย 4 ด้านหรือภาวนา กล่าวคือ

1) ด้านกายภาวนา คือ การพัฒนาทางกายภาพโดยรวมในเชิงพื้นที่ร่วมกัน ทั้งด้านภูมิศาสตร์หรือภูมิประวัติศาสตร์, สถาปัตยกรรมหรือถาวรวัตถุ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ให้มีกลมกลืนเข้ากับท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดความแปลกแยก

2) ด้านศีลภาวนา พระธรรมทูตไทยเป็นผู้ทำหน้าบริการหรือมีวัตรปฏิบัติด้านมารยาทหรือเสขียวัตถ์ เช่น ด้านการนุ่งห่มเป็นแบบเดียวกัน เพื่อให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ขณะเดียวกัน

3) ด้านจิตตภาวนา พระธรรมทูตไทยมีความเข้าใจถึงบริบทความแตกต่าง และมีการเจริญจิตภาวนาหรือวิปัสสนาภาวนาเพื่อน้อมเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา อันจะอำนวยประโยชน์ต่อตนเอง และเป็นแนวทางทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น

4) ด้านปัญญาภาวนา พระธรรมทูตไทยดำรงชีวิตอย่างมีสัมมาทิฐิในหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ และเข้าใจถึงฐานะและบทบาทของตนเองเพื่อเป็นพุทธสาวกที่ดั่งามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด

ดังนั้น จากเป้าหมาย 4 ด้านในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธรรมทูตไทย ในอินเดีย-เนปาล นี้โดยเนื้อหาสาระอันแท้จริงนั้นก็จะเป็นไปเพื่อการอนุเคราะห์ชาวโลก คือประชาชน ชาวอินเดีย-เนปาล และบุคคลทั่วไปที่มาอยู่และท่องเที่ยวผ่านไปและผ่านมายังดินแดนบริเวณแห่งนั้น

บทสรุป

การทำหน้าที่ของพระธรรมทูตไทยในนั้นเป็นไปเพื่อให้เกิดมิติทั้งทางด้านร่างกาย (กายภาพ) สังคม และจิตใจ ทั้งประโยชน์ส่วนตนและผู้อื่นควบคู่กันไป แต่ประการหนึ่งที่พึงสังวรระวังนั้นก็คือการ ทำกิจของตนคือที่สุดแห่งทุกขให้หมดไป แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีความเจริญงอกงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด เพราะถึงอย่างไรก็ตาม การทำหน้าที่ของพระธรรมทูตไทยนั้นก็ย่อมต้องตระหนัก ถึงบุคคล (ปัจเจก) ว่าย่อมมีความแตกต่างกันออกไป (จริต) ดังนั้นวิธีการ หรือกระบวนการในการ ดำเนินการให้เป็นไปนั้นย่อมต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ คือ รู้ทั้งวิถีโลก และวิถีธรรม ความเป็นไปของ บ้านเมือง กฎเกณฑ์ กติกา ความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป จะผสมผสานให้เข้ากันได้อย่างไร ซึ่งไม่สามารถ จะให้ผลได้อย่างทันทั่วทั้งในเร็ววันหรือช่วงหนึ่งของชีวิตมนุษย์ (100 ปีโดยประมาณ) ฉะนั้นแล้ว ผลผลิตแห่งความบริสุทธิ์ทางด้านจิตใจก็ย่อมอาศัยกาลและเวลา เฉกเช่นกัน อินเดีย-เนปาล เป็น ดินแดนแห่งพุทธภูมิ(สังเวชนียสถาน) อันควรค่าต่อการกลับไปยังถิ่นฐานหรือตอบแทนคุณ จะมาก น้อยอย่างไรนั้นก็ให้เหมาะสมควรแก่ฐานานุรูปแห่งสมณะเชื้อสายศากยบุตรพุทธชินโรส

บรรณานุกรม

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2530). **ประวัติพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หามกุฏราชวิทยาลัย.
- สถาบันโพธิคยาวิชชาลัย 980. (2556). **ธรรมวิชัยจากแดนพุทธภูมิ พุทธพลโลก**. กรุงเทพฯ : พรารเพรส (2002) จำกัด.
- สวัสด์ เขมกปสิทธ์. (2531). **ประวัติศาสตร์ศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2546). **พระวรธรรมคติ ในพระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 9 มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- <https://www.watthailumbini-th.org> ประวัติวัดไทยลุมพินี, สืบค้น วันที่ 12 ตุลาคม 2562.